

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Theologia Moralis Universa, Complectens Omnia Morum Præcepta, Et Principia Decisionis Omnium Conscientiæ Casuum, Suis Quæque Momentis Stabilita

Ad usum Parochorum, & Confessariorum

Continens Tractatus De Virtutibus Moralibus, De Justitia Et Jure Et De
Contractibus

Antoine, Paul-Gabriel

Ingolstadii, MDCCXXXIII.

VD18 90392159

Cap. XI. De Ludo & Sponsonibus.

urn:nbn:de:hbz:466:1-40993

quid ultra fortem; cum usus pignoris sit quid pretio æstimabile, & veluti ejus fructus ad Dominum pertinens. 3. Tenetur fructus ex pignore, vel hypotheca perceptos, & consumptos in sortem computare, deductis sumptibus suis, ac laboribus, & extantes restituere, vel deducere: quia res illa est debitoris, ad quem proinde pertinent fructus ex ea nati, res enim Domino suo fructificat. 4. Non potest vendere pignus, nisi debitore tempore debito non solvente, & eo prius monito. Quòd si pluris vendat, quàm sit debitum, tenetur excessum restituere debitori, cum nullo justo titulo possit eum retinere. 5. Non potest pacisci cum debitore, ut si non solvat statuto tempore, pignus sit creditoris, sed hic semper tenetur pignus totum restituere, cum ei postea debitum solutum fuerit: nam talis conventio utroque Jure prohibetur, l. ult. Cod. de pact. pignor. & cap. 7. de pignor. 6. Tenetur soluto integrè debito statim restituere pignus, nam tunc cessat titulus & jus illud retinendi, l. 6. ff. Quibus modis pignus, &c.

CAPUT XI.

De Ludo, & Sponsonibus.

Q. I. Quid est Ludus, & quænam requiruntur, ut sit licitus?

Resp. I. Ludus generatim est jucundum aliquod

N n 5

quod

quod dictum, vel factum ad animi relaxationem ordinatum. Eius finis proximus est, ut animus oblectatione relaxetur, fiatque aptior ad applicationem, ac intentionem necessariam, eo modo, quo vires corporis, per somnum reficiuntur: quies enim animæ est delectatio, inquit S. Th. 2. 2. q. 168. a. 2. Hinc ludus tam potest esse honestus, quam dormitio, si cum debitis circumstantiis ob finem honestum exerceatur, pertinetque ad virtutem quam Aristot. & S. Thomas Eutrapeliam vocant, quæ est species temperantiæ, per quam homo dirigitur, ac inclinatur ad modum debitum in ludo tenendum.

Ut autem ludus sit licitus hæc ex communi requiruntur. 1. Ut ludi genus nullo jure sit prohibitum. 2. Ut non sit occasio peccandi; nec scandalum, aut damnum ullum cuiquam pariat. 3. Ut modus debitus, decorum, & omnes circumstantiæ debitæ serventur, ita ut congruat personæ, tempori, & loco, &c. nam bonum ex integra causa, malum ex quovis defectu. Hinc Conc. Senonense prohibet Clericis ne in publico ludant pila, aut aliis ludis, maxime cum Laicis, ob indecentiam. 4. Ut nec sæpius nec diutius ludatur, quam exigit necessitas reficiendi vires animi, & eum expeditiorem reddendi ad debita officia. Necessitas enim est mensura ludi, sicut cibi, & potus. *Parum autem de delectatione sufficit ad vitam quasi pro condimento, sicut parum de sale sufficit in cibo.*

eibo. ait Aristot. à S. Thoma q. cit. a. 4. relatus. His adde ut ludus necessarius referatur ad finem honestum, nam homo semper propter finem honestum agere tenetur.

Resp. II. Ludus pro contractu sumptus, est contractus, quo ludentes inter se paciscuntur, ut victori cedat id, quod exposuerunt. Jure naturæ licitus est, servatis debitis conditionibus: sicut enim licet rem suam alteri absolute donare, ita & dare sub conditione licita, puta si victor ludendo extiterit.

Conditiones autem requisitæ in contractu ludi sunt. 1. Ut omnes conditiones ad ludum honestum necessariae, modò dictæ serventur: nam hic contractus continet, ac supponit ludum, cui est accessorius. 2. Ut summa, quæ ludo exponitur sit modica secundum cujusque facultatem, ac conditionem, & non major quàm opus sit ad excitandum cum oblectatione animum, & impediendum, ne ludus langueat. 3. Ut ludentes habeant dominium, ac liberam dispositionem eorum, quæ exponunt; & aliunde habeant, unde familiam alant, debita solvant, eleemosynas erogent, & cæteris officiis planè satisfaciant. 4. Ut non ludatur principaliter ob lucrum: nam finis ludi proximus est animi levamen, & oblectatio, ut animus sit vegetior, & aptior ad exercitia debita propter Deum rectè obeunda. Deinde lucrum non potest esse finis honestus. 5. Ut absit omnis fraus, & injuria. 6. Ut sit
 equa-

æqualitas moralis quoad omnes in spe lucrandi, & periculo perdendi: nam hæc requiritur ad justitiam hujus contractûs, qui est utrimque onerosus: quippe in eo emittitur spes lucrandi periculo perdendi.

Q. 2. *Quinam ludi sunt prohibiti?*

Resp. Jure divino naturali prohibiti sunt ludi ex se mali, ac turpes, indecori, & ad luxuriam provocantes; vel qui sunt occasio proxima peccati, aut aliis scandalum. Jure autem humano tam Civili quam Canonico prohibitus est omnibus etiam Laicis ludus saltem frequens aleæ, l. 1. & 2. Cod. de aleator. & cap. Episcopus. dist. 35. ex Canon. Apostolorum, ibi: *Episcopus aut Presbyter, aut Diaconus aleæ atque ebrietati deserviens, aut desinat, aut certe damnetur. Subdiaconus aut lector, aut cantor similia faciens, aut desinat, aut communionem privetur. Similiter etiam Laicus.* Ratio prohibitionis est periculum, & occasio multorum peccatorum, & malorum, ut iræ, rixarum, litium, blasphemiarum, perjurii, jacturæ temporis, neglectûs officiorum debitorum, everfionis fortunarum, &c. Ludus autem aleæ est ille, cujus successus unicè, vel magis ex fortuna, seu casu, quàm ex industria pendet, ut ludus taxillorum, & chartarum. Nomine autem fortunæ, ac casûs intelligi debet dispositio providentiæ divinæ præter certam aliquam spem, & opinionem humanam à sola Dei voluntate pendens.

Hinc

Hinc, ut patet ex poena gravi appofita, peccat mortaliter, qui aleæ defervit, hoc est, qui tali ludo crebrò, & per longum tempus lucri causâ ludit. *Ludus aleæ est peccatum mortale secundum Raymundum, quod credo verum, quando ex cupiditate quis ludit, scilicet principaliter motus, non ob recreationem, sed ad acquirendum quid notabile per ludum: nam ludere quid modicum, ut pueri faciunt, vel ob recreationem, & moderate, non videtur mortale.* ait S. Antonin. 2. p. tit. 1. cap. 23. §. 8. Imò secluso jure positivo sæpe est mortalis aleæ ludus ratione multarum circumstantiarum, ut docet Toletus, post S. Chrysoft. qui Homil. 15. ad popul. ait: *Aleas tractare non videtur multis peccatum esse manifestum, sed infinita vitæ mala solet inferre... Circa aleas studium, blasphemias, jacturas, iras, convitia, infinitaque alia bis graviora sæpe produxit.*

Hinc etiam graviter peccant, qui aleatoribus domum suam ad ludendum commodant: quia occasionem, & commoditatem graviter peccandi aliis præbent; idque jure Cæsareo, & Francico prohibetur. His ergo deneganda est absolutio, nisi resipuerint, ut monet S. Carolus.

Q. 3. *Quandonam committitur peccatum mortale in ludo?*

Resp. Ex communi his casibus 1. Si ludus sit per se graviter illicitus, ac turpis, vel solo jure posi-

positivo graviter vetitus, ut si quis aleæ deser-
 viat. 2. Si ludenti, vel alius sit occasio proxi-
 ma peccati mortalis, ut blasphemix, perjurii,
 fraudum, rixæ, libidinis, &c. 3. Si idcirco
 negligentur, officia sui statûs, vel muneris;
 aut omittantur opera graviter præcepta. 4. Si
 immodica summa ludo exponatur, ita ut reli-
 qua bona non sufficiant ad sustentandam fami-
 liam, collocandos filios, ad dotandas filias de-
 ceenter secundum suum statum, ad solvenda
 debita, ad dandas eleemosynas, &c. 5. Si in-
 juria, vel damnum grave alteri inferatur frau-
 dibus, violentis attractionibus ad ludum &c.
 6. Affectu ad ludum graviter immoderato.
Nam potest esse peccatum mortale propter vehe-
mentiam affectûs ad ludum, cujus delectationem
præponit aliquis dilectioni Dei, ita quod contra
Præceptum Dei, vel Ecclesiæ, talibus ludis uti non
refugiat. Ait S. Thom. 2. 2. q. 168. a. 3. De-
nique si quis ludat cum eo qui non potest alie-
nare: nam vult sine titulo justo alienum ob-
tinere, quod est injustum, & cooperatus
injustitiæ alterius.

Q. 4. Quibus casibus lusor ante omnem sententi-
am tenetur ad restitutionem?

Resp. Ex communi Victor restituere tene-
tur 1. Si victus non habeat rei dominium, & li-
beram dispositionem. 2. Si victor vi, minis,
dolo, convitiis, vel simulatione imperitiæ in-
duxit alterum ad ludendum. Nam fecit ei in-
juriam

injuriam, eique occasionem damni injustè dedit.
 Si tamen coactus lucretur, non tenetur resti-
 tuere lucrum: quia ludus ex parte ipsius est
 justus, & omnem inæqualitatem circa spem
 lucri sustulit injuria coactionis, & victus spon-
 te in hoc periculum se coniecit. 3. Si fraude
 aliqua contra ludi leges usus sit v. g. Si chartas
 signo aliquo notaverit, aut per nutus circum-
 stantium, vel ex industria agnoscat, vel arti-
 ficiosè ita componat, ut meliores sibi obve-
 niant, &c. Et tunc tenetur restituere tum id
 quod lucratus est, cum illud acquisierit per in-
 juriam: tum etiam id quod alter justè lucra-
 tus fuisset, nam hæc spes lucri erat pretio æsti-
 mabilis, & ei per injuriam sublata fuit. Ludi
 autem leges sunt, quæ vel comuni ludentium
 consensu constitutæ sunt, vel loci consuetudi-
 ne receptæ. Quædam tamen fraudes, seu potius
 astutia, quæ ex communi consuetudine adhi-
 bentur, & noscuntur adhiberi, non censentur
 contra ludi leges, nec injustæ, ut si quis sciens
 se meliores chartas habere, timorem simulet,
 quo alter ad augendam sponsonem impella-
 tur. 4. Si victor ante ludum habuerit animum
 non solvendi, vel si non possit alienare rem
 ludo expositam aut quidquam amittere; vel
 si arte ludendi sit notabiliter alteri superior, ita
 ut moraliter certus sit de victoria. Quia tunc
 error dedit causam contractui: alter enim non
 voluit ludere, nisi quia contrarium putavit.
 Præterea hæc sunt contra justitiam ludi exi-
 gen-

gentem, ut inter ludentes sit æqualitas moralis in spe lucrandi, & in periculo perdendi: nam hic contractus est utrimque onerosus, non donatio, nec ad remunerandum digniorem, & peritiorem institutus; sed in eo emittitur spes lucrandi periculo perdendi: ideóque requirit æqualitatem inter spem, & periculum. Idque verum est, etiamsi excessus peritiæ unus sit notus alteri; nisi prudenter ex circumstantia censeatur donatio spontanea lucri ex parte minùs periti: nam sicut non sufficit ad justitiam venditionis, si emptor vitium rei nòrit, & rei cupiditate solvat pretium justo majus, quia aliter eam habere nequit, nec donare excessum censeatur: ita in ludo, &c. nisi in æqualitas peritiæ aliundè compensetur. Quamdiu tamen uterque ignorat excessum notabilem peritiæ alterius, lucrum est justum etiam in peritione: quia uterque tunc se exponit periculo perdendi; & sicut lucranti occurrit imperitior, ita poterat occurrere peritior, & sic contractus fuit fortunæ, & ex utraque parte æqualis. Deinde ludentes hoc animo ludunt, ut lucrum retineri possit, dum neutri constat de notabili excessu. §. Juxta varios si victor luserit ex animo repetendi solutum: quia non habebat jus lucrandi, & decepit alterum, qui non voluit ludere nisi supposita spe lucrandi. Qui tamen lusit animo solvendi, potest mutare animum peracto ludo, & solutum repetere in judicio.

Q. 5.

Q. 5 An qui ludo vetito, seu alea, aliquid lucratus est, tenetur lucrum restituere, vel qui perdidit solvere?

Not. Agitur hic de magnâ summâ: nam qui modicum perdidit, tenetur solvere. Quia contractus ludi fuit justus, obligâtque naturaliter; nec leges, quæ vigent, prohibent modicum quid ludo per se licito exponere, ac proinde lucrum modicum solutum retineri potest, nec conceditur jus illud repetendi.

Resp. I. Juxta communem sententiam, seclusa lege speciali loci irritante contractum ludi, magna pecuniæ summa jam acquisita ludo vetito seu aleâ, servatâ aliunde justitiâ, potest retineri in conscientia, donec per sententiam judicis exigatur restitutio: quia contractus ludi Jure naturæ habet vim transferendi domini ex libero consensu ludentium; & jure positivo communi, vel saltem ex consuetudine non est ipso facto irritus; nec ludentes redduntur inhabiles ad transferendum dominium, neque obligantur ad restitutionem nisi post sententiam judicis: ex eo autem quòd contractus sit prohibitus, non ideò hoc ipso est irritus: quia multa fieri prohibentur, quæ si facta fuerint, obtinent roboris firmitatem. cap. 16. de Regular. ut patet in matrimonio post votum simplex castitatis contracto, in negotiatione clericis interdicta, &c.

Resp. II. Qui aleâ lusit, & notabilem pecuniæ summam perdidit, sistendo in jure naturali,

rali, tenetur solvere. Quia contractus fuit validus, ac proinde ex illo victor comparavit jus ad id quod lucratus est. Præterea qui perdidit, debuit ludendo consentire in solutionem si perderet: alioqui mala fide lusisset, ideoque lucrari non potuisset.

Sed controvertitur, an Jure Civili communi, seu Cæsareo lusor teneatur in conscientia solvere debita ludo contracta? Alii negant quia l. 1. *Cod. de aleator.* conceditur victo, & ejus hæredibus jus repetendi in judicio, quod solvit. Ergo victus potest Jure retinere id, quod solutum repetere statim posset: cui enim lex dat actionem repetendi, eidem etiam dat exceptionem, ut non solvat, juxta, reg. jur. 71. in 6. *Qui ad agendum admittitur, est ad excepiendum multò magis admittendus.* Et l. 198. ff. *de reg. jur.* Deinde leges Cæsareæ statuunt, ut victus non cogatur solvere. Unde cum retinere meam rem, & datam recipere æquivalent, injustum non est commodiorem modum absque inutili circulo eligere. Hinc l. 3. ff. *De compensat.* dicitur: *interest nostra potius non solvere, quàm solutum repetere.*

Alii verò contendunt debitorem teneri solvere, nisi judicem requirat pro debiti sui absolute. Quia 1. qui lusit, validè lusit: ergo contraxit obligationem standi contractui valido, donec irritetur: & sic victor habet jus ad solutionem, donec eo privetur per judicem. 2. Sicut qui validè lusit, & perdidit, non potest

test ante sententiam iudicis solutum repetere, aut occultè recipere, ita nec potest ante sententiam non solvere. 3. Leges non concedunt jus repetendi solutum nisi in iudicio: ergo jus non solvendi acquiritur solum per sententiam iudicis: & cum dicunt, victus non cogatur solvere, subintelligitur à iudice: unde significant solum actionem victori non dari ad repetendum debitum. Porro certum est victum teneri solvere, si juraverit se soluturum: quia iuramentum de relicta præstanda servari debet ex religione, & reverentia erga Deum.

Dixi *jure communi*; nam potest esse alia consuetudo Patriæ, vel lex specialis annullans obligationem naturalem solvendi debita ludo contracta, pro ut est in Galliâ ex edicto Ludovici XIII. quoad hoc recepto. Sed videtur in his rebus standum esse consuetudini receptæ, nec lege abrogatæ.

Q. 6. *Quid est sponsio, & quid ad ejus justitiam requiritur?*

Resp. Sponsio est contractus, quo duo, vel plures de veritate, aut eventu rei alicujus contententes, sibi invicem aliquid spondent, ut id sit ejus, qui veritatem fuerit assecutus.

Ut hic contractus sit justus necesse est 1. ut res, de qua agitur, in eodem sensu ab utroque accipiatur: nam alioqui nullus esset contractus sponsionis, si quidem spondentes non

consentirent in idem, si diversimodè rem intelligerent. 2. Ut res, de quâ contenditur, sit incerta utrique contrahenti. Alioqui jam non esset æqualitas in spe, & periculo, quæ ad justitiam sponsonis requiritur: nam sponso est contractus onerosus, quo emitur spes lucrandi periculo perdendi.

Hinc si quis certus de rei veritate, vel eventu, aliquid sponso lucratus est, tenetur id restituere, etiamsi de sua certitudine alterum monuisset, qui nihilominus vellet contendere: quia hic non vult donare, aut se punire, sed spondere, eo quòd putet rem esse semper incertam, & falli ab alio: & ideo diligenter postea veritatem inquit. Cum autem in sponso ematur, & vendatur spes lucri periculo amittendi, veluti merx pretio: si nullum sit periculum perdendi, nihil emitur, nec venditur: ac proinde invalidus est contractus, sicuti invalida est emptio gemmæ falsæ pro vera, etiamsi emens monitus fuisset falsam esse, sed credere noluisse. *De Lugo.*

CAPUT XII.

De Ultimis voluntatibus.

Q. I. *Quid est Testamentum?*

Resp. **Q** Est legitima dispositio de iis, quæ quis vult fieri post mortem cum institutione hæredis, vel legatarii universalis. Quod addo, quia